

Jelen állásfoglalás a Magyar LGBT Szövetség megkeresésére, az új Polgári Törvénykönyv tervezetéről készült.

Az állásfoglalást készítette: Dr Gyurkó Szilvia, UNICEF Magyar Bizottság

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének (1991. évi LXIV. törvény) három cikkelye releváns az örökbe fogadni szándékozó, vagy gyermeket nevelő azonos nemű párok, bejegyzett élettársi kapcsolatban élő szülők jogállásával kapcsolatban. Ezek a gyermek legfőbb érdekéről szóló 3. cikk, a megkülönböztetés tilalmát kimondó 2. cikk és a magáról az örökbefogadásról rendelkező 21. cikk.

Összegző vélemény:

1. A szülő közötti hátrányos megkülönböztetése az Egyezmény 3. cikke értelmében egyenértékű a gyermek ellen irányuló diszkriminációval, ezért a szexuális irányultságon alapuló diszkrimináció a szülők esetében is tilalmazott.
2. Az Egyezmény nem ismer/nem használ a szülők szexuális identitására vonatkozó különbségtételt. A gyermek mindenek felett álló érdekét hangsúlyozza, és kiemeli, hogy minden gyermeket érintő ügyben elsődlegesen a gyermek szükségleteinek és jogainak kell érvényesülnie és nem pedig a szülők szexuális irányultságával kapcsolatos társadalmi, morális és egyéb fenntartásoknak.
3. Az örökbefogadás a gyermek számára a családban való felnővekedés jogának biztosítását jelenti, amit az Egyezmény prioritásként fogalmaz meg. Az örökbefogadó szülőkre/felnőttekre vonatkozóan semmiféle különbségtételt nem ismer az Egyezmény, sőt hangsúlyozza, hogy az örökbefogadás során a gyermek számára keresnek megfelelő szülőt és nem a szülő számára gyereket. Ez a logika egyértelművé teszi, hogy a gyermek számára ismert, szeretett felnőtt személy – függetlenül attól, hogy az a gyermek vérszerinti szülőjének azonos vagy

különböző nemű partnere – örökbefogadási jogosultságai, a gyermek számára biztosítható teljes családi élet nem hiúsulhat meg olyan jogszabályi rendelkezés miatt, amely ellenétes a gyermek jogaival és mindenek felett álló érdekével.

Jelen állásfoglalás az Egyezmény szövegének, a Gyermekjogi Bizottság hivatalos állásfoglalásainak és az UNICEF által közreadott ajánlásoknak az alapulvételével született.

Megkülönböztetés tilalma 2. Cikk

1. Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják és biztosítják a joghatóságuk alá tartozó gyermekek számára az Egyezményben lefektetett jogokat minden megkülönböztetés, nevezetesen a gyermeknek vagy szüleinek, vagy törvényes képviselőjének faja, színe, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi származása, vagyoni helyzete, cselekvőképtelensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül.

A Gyermekjogi Bizottság értelmezése szerint a megkülönböztetés tilalma olyan általános elv, amely alapvető fontosságú az Egyezmény egészének végrehajtása szempontjából. A 2. cikk 1. bekezdése védelmet biztosít minden, bármely formában jelentkező megkülönböztetéstől és megtorlástól, azaz nemcsak a gyermeket közvetlenül érintő hátrányos megkülönböztetéstől, de az indirekt azaz a gyereket a szülő/törvényes képviselő jogi helyzete, tevékenysége, meggyőződése, hovatartozása miatt érő mindenfajta diszkriminációtól is.

Az Egyezmény ebben a tekintetben nem tesz különbséget a gyermek és a szülője hátrányos megkülönböztetése között, ami azért is indokolt, mert a gyermek helyzetét, társadalmi pozícióját, egészséges felnövekedését, szociális kapcsolatait jelentős mértékben a szülői, családi viszonyok (és az azokhoz kötődő jogosultságok, illetve esetleges hátrányok határozzák meg). A szülőket szexuális irányultságuk alapján érő hátrányos megkülönböztetés tehát az Egyezmény vonatkozásában úgy tekintendő, mint a gyermeket érő diszkrimináció.

A gyermek legfőbb érdeke, 3. Cikk

1. A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

A Gyermekjogi Bizottság a 3. cikk 1. bekezdéséhez fűzött valamennyi véleményében és kommentárjában hangsúlyozta, hogy minden gyermekeket érintő rendelkezés során a 2., 6. és 12. cikk mellett elsődlegesen a gyermek legfőbb érdekét kell figyelembe venni, mint a Gyermekjogi Egyezmény egyik általános alapelvét.

Az Egyezmény alapján az UNICEF egyik legfontosabb feladata, hogy támogassa a gyermekek azon jogát, hogy ismerjék, kapcsolatot tartsanak saját szüleikkel, és hogy elsődlegesen az ő gondoskodásuk alatt nőjenek fel. Felismerve a család fontosságát a gyermekek életében, az UNICEF munkája során azért dolgozik, hogy a családok megfelelő támogatást és segítséget, ill. lehetőséget kapjanak ahhoz, hogy gyermekeikről gondoskodhassanak. Ez alól egyetlen kivétel lehet: ha a család nem képes, nem akar / tud gondoskodni a gyermekről, vagy ha a család nem ismert / nem elérhető a gyermek számára. A gyermek családból való kiemelésére csak végső esetben kerülhet sor.

A gyermek családban való felnevelésének elsődlegességét szolgálja az is, hogy az Egyezmény, és így az UNICEF is, az örökbefogadást a gyermekről való gondoskodás fontos alternatívájának tekinti azokban az esetekben, amikor a vér szerinti szülők nem tudnak, vagy nem képesek gondoskodni a gyermekről, esetleg a teljes család biztosítható ily módon a gyermek számára.

Örökbefogadás 21. Cikk

Az örökbefogadásnál a gyerek legfőbb érdeke „mindenképp felett álló” és nem csupán „elsődleges” megfontolás kell, hogy legyen, ahogyan az az Egyezmény 3. cikkében is szerepel. A rendelkezés leszögezi, hogy semmilyen más, akár gazdasági, akár politikai, állambiztonsági vagy az örökbefogadók által képviselt érdek nem élvezhet elsőbbséget, vagy azonos súlyú megfontolást a gyermek érdekénél. Kiemelkedő alapelv, hogy: „a gyereknek találnak családot, és nem a

családnak gyereket”. (Peru CRC/C/65/Add.8, 179. bekezdés)

A mindenek felett állóság elvét a törvényeknek egyértelműen ki kell mondaniuk. Minden olyan szabályozás, amely gátolja az elv érvényesülését, az Egyezmény megszegéséhez vezethet. A *Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához* kifejezetten ilyen egyezményt sértő gyakorlatként említi a örökbefogadókka kapcsolatos rugalmatlan szabályokat (214.o.). Ilyen rugalmatlan szabályoknak tekinthetők a szülők életkorára, családi állására, szexuális irányultságára vonatkozó törvényi korlátozások,

Az Egyezmény semmiféle különbséget nem tesz a különnemű vagy azonos nemű szülők, gyermeket közösen, élettársi kapcsolatban nevelő felnőttek között. Egyértelművé teszi azonban – a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia állásfoglalásaival is összhangban –, hogy milyen elveket tart fontosnak az örökbefogadás/örökbefogadhatóság területén:

- a gyermek legfőbb érdekében elsődleges és mindenkori érvényesülése,
- a gyermek családban való felnövekedésének fontossága,
- a gyermek számára kiegyensúlyozott, boldog és egészséges környezet („*is essential for the happiness and healthy development of the child*”)
- állandó, stabil családi viszonyok megteremtése.

Az egyezmény a külföldre történő örökbefogadást csak abban az esetben tekinti elfogadhatónak, ha a gyermek származási országában nem helyezhető el gondozó vagy örökbefogadó családban. Mivel külföldre történő örökbefogadásnak csak utolsó megoldásnak kell lennie. mindaddig amíg van esély a gyermek hazai örökbefogadására – akár egyedülálló személyek vagy azonos nemű párok által.

Az egyezmény magára az örökbefogadási eljárásra vonatkozóan is elsődlegesen az átláthatóság, az érintett intézmények közötti együttműködés fontosságát írja elő, és természetesen itt is hangsúlyozza, hogy a teljes eljárásban a gyermek érdekének képviselője az elsődleges.

Budapest, 2012. április 18.